

TINERII – VIITORUL TEATRULUI ROMÂNESC

Valențele unui actor

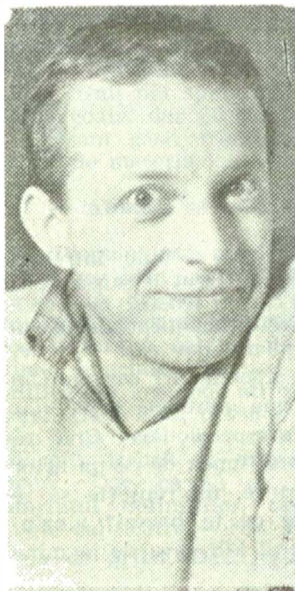

Pe vremuri, prin 1982, eram student, iar actorul Rilea, care tocmai absolvise, încă mai apărea în examenele de regie ale colegilor mei de clasă. După doi ani îl solicitam pentru filmul meu de diplomă. Un an mai târziu îl găseam din nou într-o sală de Institut, cîntărit de ochii unei comisii, de asemenea în cadrul unui examen de regie. Mai trece un an și același Marian Rilea — de-acum terminase și stagiatura — evolua pe scena „Casandrei” într-un examen de — n-o să ghiciți! — regie... Și iarăși mai trecea un an și iarăși Studioul de Teatru I.A.T.C ne oferea un debut regizoral cu Marian Rilea în distribuție! Să înnebunești! Omul devenise o obsesie locală! — o etapă evolutivă!... Studentul-regizor experimenta teatrul realist, teatrul „commedia dell’arte”, teatrul shakespeareian, teatrul secolului XX, pentru a ajunge în final la „teatrul cu Marian Rilea”. Din punctul nostru de vedere, al celor care-l solicitam, explicația era simplă: Marian era actorul care putea face orice. Ce-l făcea însă pe el, pe actor, să-și mai frece coatele pe băncile școlii de teatru, să-și mai roadă bocancii pe scîndura teatrului-școală, atîta amar de vreme? Nos algie?... Bunăvoință?... Poftă de joc?...

Ei bine, dacă-mi îngăduiți o ipoteză, fie ea și hazardată, eu aș spune că ne aflăm în fața unui caz de INADAPTABILITATE la condițiile teatrului profesionist! Omul nu se simte bine „făcîndu-și meseria” — pentru el teatrul continuă să rămînă un miracol!... Marian Rilea nu știe să joace „la sigur”, nu-i place să stea un act întreg pe fotolii, nu face „poză” cînd ia aplauze, nu-și calculează efectele, nu-și pune în valoare timbrul vocal. Refuză, din principiu, tot ceea ce ține de „prestanță”. Se simte în mediul său numai atunci cînd cineva experimentează; cînd în jurul lui există dialog, indiferent cît de ridicat este tonul dialogului; cînd proiectul este alit de riscant înct încetează de-a dreptul de-a mai fi un proiect, devenind „curată nebunie”. Iată, deci, o inadaptabilitate, bizară, o inadaptabilitate „simpatică”, de „lînăr furios”, fără direcție, dar cu sens! Cum unora le priește aerul Vălenilor de Munte, lui Marian Rilea îi priește aerul

„Casanđrel”, sau, hai să fim mai teoretici, aerul experimentului, nu suportă poluarea teatrului „academic”. Gîndiți-vă la un regizor ideal pentru un asemenea tip de actor și el nu va putea fi decît Dragos Popescu Galgoțiu...*

Altfel e foarte greu să descrii în cuvinte realitatea scenică a lui Marian Rîlea; riști să aluneci imediat în ticuri „cronicarde”, precum „finăru! interpre. evoluează cu vigoare și fantezie”, sau, „surprinzătoare maturitatea mijloacelor sale de expresie” etc... Încercînd să evit asemenea „acadele publicistice”, mă găsesec în situația unui chirurg căruia îi tremură bistoriul în mînă; dar dacă greșesc? Dacă asta nu-i inima, ci pancreasul? Ce-i mai jignitor pentru orgoliul unui actor: o frază-tip sau o concluzie greșită?..

Priviți-l, cu figura sa de clown modern, cum trece prin scenă; ascultați-l rostind o replică! Acest actor nu crede în cuvînt. Acest actor crede în mișcare, în imagine, în plastică. El nu e idee; e imoresie!..

Gesturile lui sînt de plastilină, se lichefiază sub ochii spectatorilor — vorba, în schimb, latră fără să muște!.. Sacrifică oricînd un paradox fin pentru o alunecare pe coaja de banană; dar în plonjonul lui plutește spiritul lui Bernard Shaw...

Este un actor special; de ce este special? Pentru că, iată, după cinci minute de evoluție într-un decor relativ ordonat, vedem cum mobila și-a strîmbat geometria, recuzita a ajuns la podea și scena e vraiste. Toate acestea obținute fără violență; din mers...

Dezordinea este o specialitate a lui Marian Rîlea, ea apare aproape magic în jurul său sau, mai bine spus, se creează printr-un misterios cîmp magnetic — și această dezordine o vom întîlni în toate spectacolele jucate de el, indiferent de text sau regizor. Încercați să-l țineți în scenă cu cămașa băgată în pantaloni; zadarnic chin! Interziceți-i orice mișcare, imobilizați-l în centrul scenei și, după cîteva secunde, în mod de-a dreptul miraculos, marginile cămășii vor atîrna șleampăt pe deasupra buzunarelor... Probabil că undeva, dacă nu în conștient atunci în subconștient, Marian Rîlea e

Nicolae CARANFIL

(continuare la p. 51)

* De altfel, timp de cîteva ani cel doi au alcătuit un adevărat tandem prin cîteva spectacole realizate la Ploiești și reprezentate în turneu în Capitală, spre uimirea cvasiextatică, cvasi scandalizată a publicului spectator.

discutabil corecte. Dimpotrivă, Ovidiu Lazăr pare adeptul unui teatru al metaforei persuasive, un teatru net antiilustrativ; el elaborează minuțios relațiile dintre personaje și imaginea plastică, rămânând dator deocamdată, după părerea mea, în privința justificării „semnelor” utilizate și a limpezimii sensului lor. Rezultatul: un spectacol ratat (**Ultima dragoste**), unul parțial izbutit (sau... invers) — **O noapte furtunoasă**, și unul foarte bun (**Ivanov** — de altfel cel mai interesant moment al actualei stagiuni ieșene). Cum despre Dan Stoica nu ne putem pronunța, singura sa montare ce se joacă în clipa de față la Iași rămânând în afara „setului” arătat criticilor, concluzia este că forțele regizorale active dinăuntrul instituției nu sînt chiar indestulătoare. Și nu pare să fie doar concluzia noastră, dat fiind că direcția celorlalte montări de pe afiș a fost incredințată unor (foști) actori ai teatrului (anomalie asupra căreia nu e aici locul să ne rostim mai pe larg) sau unor regizori invitați: Nicolae Scarlat, Dragoș Galgoțiu, Eugen Todoran și Ion Minzatu, încă student, autorul unui spectacol (**Doi pe un balansoar**) lucrat cu acuratețe și eleganță, dar nu întru totul revelator pentru potențiala înzestrare a tînărului regizor. Pînă la sfîrșitul stagiunii analizate, teatrul mai colaborează cu

Bogdan Ulmu, Eugen Todoran și Cristina Ioviță (pînă de curînd angajată aici, a cărei reprezentație cu **Cerul instelat...** a dezamăgit prin superficialitate și soluții inacceptabile ca gust artistic). Într-un viitor deocamdată incert vor mai veni la Iași ca invitați Sanda Manu și Nicolae Scarlat.

Desigur, însă, colaborările, oricît de — în principiu — ilustre ori frecvente, nu pot da soluția problemei. Este necesar ca factorii de răspundere din teatru să studieze serios posibilitatea angajării unui (tînăr) regizor care, împreună cu aceia existenți, să formeze o echipă creatoare bine echilibrată, capabilă să devină un factor de **animare** a vieții artistice a Naționalului ieșean. Es'e nevoie de o structurare mai sistematică și cu bătaie mai lungă a repertoriului, care să confere treptat teatrului un loc al său, unic și de neconfundat, printre celelalte instituții de spectacol. Pe scurt — ca s-o spunem o dată cu acela al cărui nume îl poartă Teatrul Național din Iași:

*„Cele rele să se spele,
Cele bune să se-adune”.*

Alice GEORGESCU

(continuare de la p. 39)

convins că artistul este, prin menire, un creator de dezordine. Ce inconștient!

Și ca pentru a fi o ilustrare vie a conflictului **creație-creator**, actorul se prezintă celor care i-au admirat evoluțiile impetuoase, frenetice, nu rareori isterice, drept un tip în realitate lent, bonom, placid, plin de tandră bunăvoință, cu un umor somnolent, cu un surîs gelatinos, cu cămașa ortodox băgată în pantaloni — ei drăcie, ce-i cu schimbarea asta bruscă de „amploa”?!

Aici am două variante: **Unu**: Marian Rîlea este un mare timid, ale cărui explozii scenice sînt expresii ale autosfîșierii, teatrul devenind astfel un sac de box personal. **Doi**: Marian Rîlea joacă

un personaj și în viață — și în cazul acesta susțin că este vorba de cel mai bun rol al său.

Oricum ar sta lucrurile, sînt gata să-l urmăresc cu intensă curiozitate evoluția pe următorii cincizeci de ani. Ocolesc din nou, diplomatic, cîteva declarații preambalate de genul „un talent de mare viitor”, „un interpret de certă vocație”, „o speranță devenită certitudine” etc. Prefer să-l las așa, cu cămașa atîrnînd, singur în talmeș-balmeșul de pe scenă, repetîndu-și textul neuzit de nimeni, și să fiu convins că-l voi reîntîlni jucînd surizător în fața unei comisii încruntate, la primul examen de regie din apropiata sesiune I.A.T.C.